

Tema om sproglig mangfoldighed

Formål:	<p>At eleverne oplever, hvor forskellige sprog kan være, og hvilke ligheder, der trods alt også er.</p> <p>At bidrage til elevernes sproglige bevidsthed (metasproglig refleksion) og udvikling af sprogstrategier.</p> <p>At gøre eleverne opmærksomme på sprogets betydning for enhver befolkningsgruppe.</p> <p>At bidrage til elevernes forståelse af kasus som morfologisk kategori med syntaktisk funktion (sammenhængen mellem akkusativ og direkte objekt)</p>
Sprogligt fokus:	<p>Sammenligning af sprog med henblik på: skriftsprog, sproglyd, morfologi & syntaks</p> <p>Kritisk refleksion over forskellige sprogs status og udviklingsmuligheder samt konsekvenserne for befolkningsgrupper.</p> <p>Kritisk refleksion over diskurser om sprog.</p>
Opmærksomhedspunkter	<p>Eleverne arbejder undersøgende med sproget.</p> <p>Alle observationer af forskelle og ligheder er interessante – selvom det ikke er alle, der kan svares fyldestgørende på inden for rammen</p> <p>Arbejdet med sproglig struktur har følgende hovedpointer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ordklasser findes på alle sprog • S & V findes på alle sprog • kasus findes på mange sprog • verbalbøjning findes på mange sprog

Materialer:

- Spørgsmål til Kahoot
- Elevark 8 s 14-15
- Elevark 11
- Elevark 12
- Film: *I sproget er jeg* samt **arbejdsark med spørgsmål til filmen**

NB: eleverne har brug for adgang til computere med høretelefoner!

Forslag til dagsplan:

1. **Opvarmning med kahoot** – lav din egen kahoot ud fra spørgsmål og svar nedenfor. Anslået tidsforbrug: 20 minutter

Kahoot om sproglig mangfoldighed

1. Er det korrekt, at der på grønlandsk findes næste 100 forskellige ord for sne?
2. Findes der sprog, der kun tales af mænd?
3. Har alle talte sprog konsonantlyde og vokallyde?
4. hvad hedder skole på tyrkisk?
5. Skelner alle sprog mellem 'højre' og 'venstre'?
6. Findes der sprog uden udsagnsordet "at have"?
7. Findes der sætninger på alle sprog?
8. Findes der sprog, der bøjer ord ved at sætte "bøjningsendelsen" foran resten af ordet?
9. Hvor mange officielle sprog har man i Sydafrika?
10. Kan et sprog være forbudt?
11. Er det mest almindeligt at være etsproget eller flersproget?
12. hvor stor en andel af verdens sprog har både vokallyden ø og vokallyden y?

SVAR:

1. nej, det er en myte
2. ja, der findes sproglige varianter, der kun tales af mænd eller kun af kvinder, såkaldt hemmelige sprog
3. ja – men der er stor forskel på hvor mange
4. okul (alternativer kunne være: koulu (FI), école (FR), școală (RO))
5. nej – nogle sprog bruger kun betegnelser for verdenshjørner, og det er altså lige meget, hvordan man selv vender (fx visse sprog i Australien)
6. nej, fx på finsk og ungarsk findes det ikke. Her bruges i stedet en ejeform og verbet at være, "jeg har en bog" = "min bog er."
7. ja – alle sprog har sætninger forstået på den måde, at alle sprog har grundled og udsagnsled, der knytter sig til hinanden.
8. ja – fx swahili
9. 11 sprog: Sepedi, Sesotho, Setswana, siSwati, Tshivenda, Xitsonga, Afrikaans, English, isiNdebele, isiXhosa and isiZulu.
10. ja, igennem tiden har mange magthavere forsøgt at forbyde deres undersåtters sprog, ligesom børn er blevet sendt på kostskole, hvor de ikke måtte tale deres modersmål.
11. Det kommer an på, hvor i verden, man bor. I USA og Australien er der mange, der kun taler engelsk, men i store dele af Afrika, Europa og Asien taler de fleste mere end et sprog.
12. Kun ca 4 % ifølge en opgørelse af wals.info!

2. **Gruppearbejde med menneskerettighederne på video** (elevark 8, DEL 2; se vejledning nedenfor). Anslået tidsforbrug: 60-90 minutter

Elevark 8 DEL 2

Her arbejder med menneskerettighederne på tværs af sprog. Her arbejdes med videomateriale, og opgaverne fokuserer på at skabe grobund for **sproglig iagttagelse og sproglig bevidsthed** gennem sammenligning af både **kendte og ukendte** sprog. Lad gerne eleverne arbejde i grupper, hvor de udvælger 4 videoer efter kriterierne øverst på arket, og diskuterer spørgsmålene i fællesskab, samt noterer deres svar på arket.

Med **opgaven til tegnsprog** bredes perspektivet yderligere ud og giver anledning til eftertanke – det er en udbredt forventning fra hørende, at tegnsprog skulle være universelt. Det er de imidlertid ikke, og der findes mange forskellige tegnsprog på tværs af kloden, hver med deres egne ordforråd og grammatikker, som vi kender det fra de talte sprog. Denne mangfoldighed skyldes, at tegnsprog ligesom talesprog ikke er konstruerede sprog, men derimod naturligt opstået i kommunikation mellem mennesker. Også her kan diskussionen tages i par, grupper og på plenum alt efter klassens behov.

Diskuter afslutningsvis gerne på klassen hvorfor det er relevant, at menneskerettighedserklæringen findes på mange sprog? Undersøg gerne, om eleverne kan finde videoer på alle klassens sprog? Hvad mangler?

Ekstraopgave med videoproduktion: bed eleverne selv lave en video med en artikel fra menneskerettighedserklæringen. Lad dem lave videoerne på egne modersmål eller et andre sprog, de føler sig trygge ved. Del videoerne med klassen, og lav jeres eget flersprogede arkiv.

3. **Tværsprogligt arbejde med morfologi og syntaks** (elevark 11; se vejledning nedenfor)
Anslået tidsforbrug: 60 minutter

Elevark 11

Elevark 11 giver anledning til **sproglig iagttagelse** rettet mod grammatik og ordforråd, og inddrager både skolesprog og sprog, der ikke normalt arbejdes med i skolen. Samtidig giver den tværsproglige sammenligning her en oplagt anledning for perspektivering til begreberne **syntetisk og analytisk sprog**, idet der her ses gode eksempler på begge dele.

Elevarket udgår fra en **autentisk tekst**, nemlig en central sætning fra artikel 26 i Menneskerettighedserklæringen. For at eleverne kan få det optimale ud af arbejdet med arket, er det nødvendigt at de arbejder sig roligt igennem fra ende til anden og starter med de simple spørgsmål for derefter at arbejde sig videre til de mere abstrakte.

Dette ark rummer muligheder i mange retninger – man kan vælge at dykke ned i enkelte sprog, særlig hvis nogle elever taler et af sprogene, eller man kan tale om de forskellige grammatiske kategorier, men det væsentligste er at lade eleverne gå på opdagelse i den sproglige mangfoldighed, og se om de kan bruge deres grammatiske begrebsapparat til at sætte ord på en lille smule af den.

GODT AT VIDE OM ANALYSEN AF DE ENKELTE SPROG FOR DIG SOM LÆRER

PÅ GRØNLANDSK er der ingen skarp opdeling mellem ordklasser, og derfor kan 'rettighed' bøjes som er verbum med personendelse, og læse i måde modus (passiv) tempus (fremtid) og kasus (allativ) Forestil dig, at det på dansk eller tysk ville være en infinitivkonstruktion eller et verbalsubstantiv, man kasusbøjede.... Analyse: S= alle, V= at have rettighed til, læse osv =A

PÅ SOMALI er det enkelt: S= person enhver han, V= har, O = ret at få undervisning

PÅ ARABISK er der intet V. Man kalder denne sætningstype en *præpositional sætning* og den bruges til at udtrykke ejerforhold. Sætningen kan analyseres: S= retten i undervisning, (V mangler), Subjektsprædikat= til alle mennesker.

TYRKISK er kendetegnet ved mange bøjninger, herunder for kasus. Her er tale om en copulasætning, S= hver persons ret til uddannelse, V=er/findes

VIETNAMESISK har mange småord – det er et isolerende sprog, der ikke bøjer ordene, men i stedet bruger partikler. S= alle mennekser, V=har (+prædikativmarkør), O= ret til at opnå uddannelse. Altså samme syntaktiske grundstruktur som på dansk.

FINSK: på finsk findes ikke noget verbum, der betyder "at have", og ejerkonstruktionen er en kombination af "at være" og ejer i allativ kasus. Det ejede fungerer som subjekt. Dvs. S=ret til at få undervisning (undervisning er objekt i denne konstruktion, à la infinitiv+AKK på tysk), V = er, A= for enhver

LATIN: S= enhver (i sig selv) V= har, O= undervisningens ret.

4. **Produktiv opgave:** prøv kræfter med swahili (elevark 12; se vejledning nedenfor). Anslået tidsforbrug: 30-45 minutter

Elevark 12

Elevark 12 kan forstås som en slags grammatisk pusleopgave, hvor man skal holde hovedet koldt, bruge sin viden om grammatik og sine evner til at læse indenad.

Elevarket indeholder grundlæggende grammatiske oplysninger og gloser, som gør det muligt at producere fire sætninger på swahili.

For at løse opgaven korrekt, er det afgørende at forstå følgende pointer:

- swahili bruger præfixer i stedet for suffixer
- swahili bruger ikke pronominer, men integrerer i stedet både S og O i verbet, hvis de er pronominale
- det substantiviske objekt (mad i sætning 2) integreres ikke, men har derimod plads efter verbet som et selvstændigt ord

Bemærk, at der ikke i 3. personsbøjningerne skelnes mellem han og hun.

Når eleverne arbejder med at producere nye sætninger på et helt nyt sprog, kan det være en anledning til at tale om læringsstrategier – hvad gør man, når man skal finde hoved og hale i noget helt nyt? Hvordan kan man anvende gloser og grammatiske oplysninger til at løse opgaven? Kan eleverne her bruge deres viden om sætningsled til at finde subjekt (grundled) og objekt (genstandsled) for på den måde at vælge de rigtige præfikser?

Arbejdet med typologisk anderledes sprog kan desuden bruges perspektiverende – hvad viser bøjningerne på swahili os om de bøjningssystemer, vi kender (her sætter vi typisk endelser efter stammen i stedet for præfikser foran)? Er der måske nogle elever i klassen, der taler et sprog, der ligner swahili mere end det ligner dansk? (arabisk bøjer fx bl.a. ved hjælp af vokalændringer inden i stammen, ligesom vi kender det fra *mand-mænd*.)

SVARNØGLE	
Hun laver mad	Anapika chakula (3s-PRÆS-tilberede mad)
Hun har lavet mad	Alipika chakula (3s-IPF-tilberede mad)
Han elsker os	Anatupenda (3s-PRÆS.1pIO-elske)
De elsker dem	Wanawapenda (3pl-PRÆS-3pIO-elske)

I sproget er jeg

5. **Se filmen *I sproget er jeg/Voices of the World*.** Arbejde med **arbejdsark spørgsmål** til filmen. Anslået tidsforbrug: 2 timer. Filmen kan findes på mitcfu.dk